

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

**Факультет педагогіки та фінансово-економічної діяльності
Кафедра шкільної педагогіки, психології та окремих методик**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з навчальної роботи
Оксана КОГУТЮК
«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

**13 ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

освітньо-професійної програми **Початкова освіта**

підготовки **бакалавра**

за галуззю знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальності **013 Початкова освіта**

Вінниця 2024

Робоча програма освітнього компонента 013 Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з підготовки бакалаврів за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта

РОЗРОБНИК:

Людмила ЛУЦИНКЕВИЧ, викладач

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету педагогіки та фінансово-інформаційної діяльності «29» серпня 2024, протокол № 1

Голова Вченої ради Григорук доктор пед. наук, професор Наталія МИСЛІЦЬКА

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Початкова освіта
Дровозюк канд. пед. наук Лідія ДРОВОЗЮК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик

«28» серпня 2024, протокол № 1

Завідувач кафедри Дровозюк канд. пед. наук Лідія ДРОВОЗЮК

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти / освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Денна форма навчання		
		Статус освітнього компонента обов'язковий		
Змістових модулів – 2	Спеціальність 013 Початкова освіта	Рік підготовки		
Загальна кількість годин – 90		2-й		
		Семестр: 3-й		
		Лекції	Семінари	Практ.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи здобувача вищої освіти – 2 год.	Ступінь вищої освіти – бакалавр	20 год.	-	40 год.
		Самостійна робота 30 год.		
		Вид контролю: залік		

2. Мета, завдання, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета, завдання освітнього компонента

Мета: Метою викладання освітнього компонента «Основи організації педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі» є опанування здобувачами вищої освіти знаннями, уміннями, навичками в галузі професійної діяльності в умовах інклюзивного закладу освіти, зокрема з проєктування й організації освітнього процесу в сучасній початковій школі з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей і потреб молодших школярів, специфіки інклюзивного навчання та виховання, формування професійної (інклюзивної, психологічної) готовності майбутніх вчителів початкових класів до діяльності в інклюзивному середовищі закладу загальної середньої освіти.

Завдання: основними завданнями вивчення освітнього компонента «Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі» є:

- сформувати у здобувачів вищої освіти усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти та інклюзивного навчання, сучасних уявлень про їх сутність, переваги, існуючі виклики;
- розкрити основні етапи становлення та розвитку інклюзивної освіти, зарубіжний і вітчизняний досвід її впровадження;

- розширити обізнаність з міжнародною та національною законодавчою базою у сфері інклюзивної освіти та основними нормативно-правовими документами, що регламентують основні ролі, завдання педагогів;
- сформувати знання та навички організації освітнього процесу, педагогічної підтримки молодших школярів в умовах інклюзивного класу;
- сформувати розуміння й здатність застосовувати стратегії диференційованого викладання, співпраці вчителя і асистента вчителя в інклюзивному класі, взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами, особливостями психофізичного розвитку;
- розширити уявлення про психофізіологічні особливості дітей з різними порушеннями розвитку та особливості їх навчання й виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища;
- сформувати позитивне налаштування на педагогічну діяльність в інклюзивному просторі закладу загальної середньої освіти, стимулювати до активних дій, спрямованих на самоосвіту й саморозвиток.

2.2. Програмні компетентності

Відповідно до освітньої програми, вивчення освітнього компонента 013 Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі сприятиме формуванню у здобувачів/здобувачок вищої освіти таких компетентностей:

2.2.1. Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

2.2.2. Загальні компетентності

ЗК3. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи.

ЗК5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками.

ЗК8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики.

2.2.3. Спеціальні (фахові) компетентності

СК4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК12. Здатність створювати в освітньому середовищі початкової школи максимально сприятливі умови для розвитку і саморозвитку учнів шляхом використання сучасних педагогічних технологій. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії.

2.2.4. Предметні компетентності

ПК8. Здатність організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПК9. Здатність планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПК10. Здатність забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПК13. Здатність організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПК14. Здатність вчитись упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності, усвідомлювати соціальну значущість майбутньої

професії, мотивації до здійснення професійно-педагогічної діяльності.

2.3. Результати навчання

2.3.1. Програмні результати навчання за ОПП

РН08. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

РН09. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

РН13. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формування, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами

РН14. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального безпечного дизайну, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

РН16. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

РН17. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

РН19. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- ключові категорії інклюзивної освіти та педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі, їх сутність, функції, мету, завдання, принципи, ключові стратегії, методи, засоби, їх характеристику;
- особливості впровадження інклюзивного навчання в національну систему освіти;

- стратегії співробітництва з колегами-педагогами, іншими фахівцями та батьками учнів з особливими освітніми потребами, їх побудову, зміст;
- основи диференційованого викладання в інклюзивному класі;
- особливості психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, принципи командної роботи;
- основи корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, поведінковими порушеннями;
- структуру курикулуму в умовах інклюзивного навчання учня, сутність модифікації та адаптації навчально-методичного забезпечення;

вміти:

- аналізувати педагогічні явища та процеси інклюзивної освіти, пояснювати їх сутність, особливості;
- аргументуючи власну точку зору з погляду на педагогічну діяльність щодо навчання, виховання, розвиток учнів з особливими освітніми потребами;
- складати, розробляти складові курикулуму для учня з особливими освітніми потребами (ООП), індивідуальні навчальні плани для дітей з ООП, моделей співпраці в інклюзивному класі;
- аналізувати педагогічні ситуації з погляду наукових підходів щодо впливу педагога на формування інклюзивного безпечного середовища в початковій школі закладу загальної середньої освіти;
- ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

здатності:

- до взаємодії з учнями початкових класів в освітньому процесі;
- до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- до співпраці з батьками учнів, іншими учасниками освітнього процесу та команди психолого-педагогічного супроводу;
- до формування в учнів толерантного ставлення один до одного (у тому ж числі, до дітей з особливими освітніми потребами).

3. Програма освітнього компонента

Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі

Змістовий модуль 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою : генезис, понятійно-термінологічні визначення, принципи.

Методологічна основа інклюзивної освіти. Поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «інклюзивне середовище». Інклюзивна освіта

як модель соціального устрою, етапи її становлення, розвитку.

Основні моделі розуміння порушень на різних етапах суспільного розвитку, їх особливості. Види інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Принципи та переваги інклюзивної освіти та інклюзивного навчання.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти та діяльності педагога в інклюзивному середовищі.

Міжнародними організаціями, які формують політику в галузі інклюзивної освіти. Міжнародні та державні нормативно-правові документи як основа запровадження інклюзивної освіти. Міжнародні документи з прав людини, які сформували ключові стандарти щодо права осіб з ООП на здобуття освіти.

Нормативно-правові документи в Україні – державні гарантії щодо надання освітніх послуг дітям з ООП. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання в Україні.

Тема 3. Зарубіжний та вітчизняний досвід інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Огляд світового досвіду впровадження інклюзивної освіти. Особливості інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в країнах західної Європи. Механізми і чинники їх забезпечення.

Впровадження зарубіжного досвіду інклюзивного освіти в закладах загальної середньої освіти в українському просторі.

Тема 4. Діти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього простору закладу загальної середньої освіти.

Поняття про дітей з особливими освітніми потребами (ООП), з особливостями психофізичного розвитку (ОПФР). Категорії дітей з ООП, їх особливості.

Діти з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини.

Тема 5. Універсальний дизайн і розумне пристосування в інклюзивному освітньому середовищі.

Універсальний дизайн як невід'ємна частина інклюзивного освітнього середовища та основа для надання освітніх послуг з урахуванням ООП дитини. Принципи, підходи, особливості застосування. Основні та допоміжні технології у класах з універсальним дизайном.

Розумне пристосування у навчанні учнів з особливими освітніми потребами. Гнучкий розклад навчання. Ресурсна кімната та медіатека.

МКР 1.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тема 6. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (КППС) – важлива умова забезпечення якісного інклюзивного навчання. Принципи, функції діяльності. Види та склад учасників КППС. Загальне керівництво КППС. Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) як центр підтримки в інклюзивній освіті.

Дії та стратегії членів команди. Протоколи засідання команди психолого-педагогічного супроводу. Форми включення учня в освітню діяльність на рівні класу (загальне, комбіноване, часткове, періодичне включення).

Тема 7. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі, його структура, загальна мета, завдання, ресурси та засоби реалізації. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги. Система заходів з організації освітнього середовища, процесу та розвитку дитини.

Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП, її реалізація. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів (навчально-методичне забезпечення інклюзивного навчання). Адаптації та модифікації в інклюзивному навчанні. Індивідуальний навчальний план роботи з дитиною з ООП. Індивідуальна навчальна програма. Моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку дитини з ООП (визначення динаміки розвитку дитини; моніторинг динаміки результатів навчальної, виховної і корекційно-розвиткової роботи).

Тема 8. Диференційоване викладання та професійне співробітництво в умовах інклюзивного навчання здобувачів освіти.

Диференціація у викладанні в інклюзивному навчанні здобувачів початкової освіти в ЗЗСО. Рівні та шляхи диференційованого викладання (змісту, процесу, продукту), їх реалізація в початкових класах. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі (індивідуалізації освітнього процесу, викладання в інклюзивному класі, адаптації освітнього середовища тощо).

Дидактичне діагностування, особливості оцінювання в інклюзивному класі. Проєктування процесу оцінювання в умовах інклюзивного навчання. Методи формувального оцінювання. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання.

Портфоліо дитини з особливими освітніми потребами.

Асистент учителя як учасник освітнього процесу в сучасній початковій школі. Обов'язки вчителя та асистента вчителя, особливості діяльності. Асистент дитини як відповідальний за соціальний супровід дитини з ООП.

Тема 9. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного освітнього середовища.

Корекційно-розвиткова робота, її сутність, принципи та значення в умовах інклюзивного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Корекційно-розвиткові програми, їх особливості. Корекційно-розвиткова складова індивідуальної програми розвитку дитини з ООП.

Корекційно-розвиткові заняття, їх етапи, обсяг, особливості проведення. Вправи для корекційно-розвиткової роботи з учнями з проблемами в розвитку (за різними категоріями).

Тема 10. Роль сім'ї в процесі включення дитини з особливими освітніми потребами в середовище закладу загальної середньої освіти.

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами (ООП) в соціокультурне середовище. Батьки дитини з ООП як активні учасники освітнього процесу, члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку та навчальних досягнень своєї дитини. Волонтерство та адвокатство батьків. Домашня допомога.

МКР 2.

Залік.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	усього	аудиторні	у тому числі			самост. робота
			лекції	семінари	практичн	
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (35 балів)						
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою	6	4	2		2	2
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти та діяльності педагога в інклюзивному середовищі	8	6	2		4	2
Тема 3. Зарубіжний та вітчизняний досвід інклюзивного навчання і виховання дітей з ООП	6	4	2		2	2

Тема 4. Діти з ООП в умовах інклюзивного освітнього простору закладу загальної середньої освіти	10	6	2		4	4
Тема 5. Універсальний дизайн і розумне пристосування в інклюзивному освітньому середовищі	6	4	2		2	2
Модульна контрольна робота № 1	2	2			2	
Разом за змістовим модулем 1	38	26	10		16	12
Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (45 балів)						
Тема 6. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в інклюзивному класі	10	6	2		4	4
Тема 7. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в інклюзивному класі	10	6	2		4	4
Тема 8. Диференційоване викладання та професійне співробітництво в умовах інклюзивного навчання	10	6	2		4	4
Тема 9. Корекційно-розвиткова робота як складова інклюзивного освітнього середовища	10	6	2		4	4
Тема 10. Роль сім'ї в процесі включення дитини з ООП в середовище ЗЗСО	8	6	2		4	2
Модульна контрольна робота № 2	2	2			2	
Разом за змістовим модулем 2	50	32	10		22	18
Усього годин	88	58	20		38	30

5. Теми семінарських занять
не передбачені навчальним планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	№ модуля / теми	Назва теми	К-ть годин
1.	1 / 1	Генезис інклюзивної освіти. Стан і перспективи її впровадження в українському просторі.	2
2.	1 / 2	Міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти.	2
3.	1 / 2	Останні вітчизняні нормативні документи з питань інклюзивної освіти.	2
4.	1 / 3	Порівняльна характеристика інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами (зарубіжний та вітчизняний досвід).	2
5.	1 / 4	Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами	2

		(за різними класифікаційними ознаками): індивідуальний підхід та етапи соціалізації. Категорії дітей з особливими освітніми потребами за різними класифікаційними ознаками (таблиця, приклад).	
6.	1 / 4	Ключові позиції Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП).	2
7.	1 / 5	Принципи універсального дизайну та розумного пристосування, їх реалізація в початкових класах.	2
8.	1 / 5	Модульна контрольна робота № 1	2
9.	2 / 6	Склад, принципи та основні завдання команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (ООП)	2
10.	2 / 6	Організація роботи Команди супроводу.	2
11.	2 / 7	Стратегії супроводу для дітей з особливими освітніми потребами в освітньому середовищі.	2
12.	2 / 7	Індивідуальна освітня траєкторія учня початкових класів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Алгоритм її розроблення.	2
13.	2 / 8	Стратегії і практики навчання в інклюзивному освітньому середовищі: індивідуалізація освітнього процесу; спільного викладання в інклюзивному класі; подолання навчальних і поведінкових труднощів; адаптації освітнього середовища.	2
14.	2 / 8	Практика спільного викладання : теоретичні та практичні аспекти. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями : командний підхід.	2
15.	2 / 9	Рівні підтримки учнів з особливими освітніми потребами, їх врахування при наданні корекційно-розвиткових послуг (допомоги).	2
16.	2 / 9	Вправи з корекційно-розвиткової роботи з молодшими школярами з проблемами в розвитку.	2
17.	2 / 10	Безпечне освітнє середовище в інклюзивному класі : методичний інструментарій.	2
18.	2 / 10	Особливості та форми роботи з батьками дитини з ООП.	2
19.	2 / 10	Модульна контрольна робота № 2	2
Разом			38

7. Теми лабораторних занять
не передбачені навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	№ модуля / модуля	Назва теми	К-ть годин
1.	1 / 1	Визначити етапи становлення інклюзивна освіти (таблиці). Стан і перспективи її впровадження в українському просторі (аналіз статей).	2

2.	1 / 2	Огляд міжнародних документів в галузі інклюзивної освіти (виступ). Останні нормативні вітчизняні документи з питань інклюзивної освіти (таблиця).	2
3.	1 / 3	Дати порівняльну характеристику інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами : зарубіжний та вітчизняний досвід.	2
4.	1 / 4	Систематизувати категорії дітей з особливими освітніми потребами за різними класифікаційними ознаками (таблиці, приклади). Охарактеризувати ключові позиції Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) для користування в інклюзивному середовищі ЗЗСО.	4
5.	1 / 5	Запропонувати практики універсального дизайну та розумного пристосування у початкових класах (виступ-презентація, моделювання).	2
6.	2 / 6	Вказати склад і функції постійних учасників команди супроводу дитини з ООП, аргументувати умови ефективності їх діяльності (виступ, приклади). Навести приклади реалізації функцій членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.	4
7.	2 / 7	Ознайомитись з Примірним положенням про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої (створити ментальну карту або таблиці). Розробити алгоритм розроблення індивідуальної освітньої траєкторії учня з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання (за фахом).	4
8.	2 / 8	Проаналізувати практики спільного викладання вчителя початкових класів і асистента вчителя. Навести приклади оцінювання учнів з особливими освітніми потребами з врахуванням критеріїв оцінювання навчальних досягнень. Роль асистента вчителя (моделювання, приклади).	4
9.	2 / 9	Проаналізувати зразок корекційної програми як складової індивідуального плану розвитку дитини з ООП (приклади). Проілюструвати корекційну складову уроків в інклюзивному класі (приклади мети і фрагментів уроку).	4
10.	2 / 10	Запропонувати систему заходів з формування толерантного ставлення однокласників до дітей з ООП та підвищення загальної культури спілкування (за фахом).	2
Разом			30

9. Методи та технології навчання

Методи викладання освітнього компонента «Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі» спрямовані на розв'язання його мети та навчальних завдань, до них належать:

- словесні методи: лекція: інформаційна, проблемна, інтерактивна, з елементами бесіди, з педагогічними ситуаціями; пояснення; дискусія, робота з книгою (підручником, посібником), інтернет-ресурсами;
- наочні методи: ілюстрування; демонстрування; відео презентація;
- проблемно-пошукові методи: проблемний виклад; самостійна робота; узагальнення; розв’язання проблемно-дидактичних завдань, педагогічних ситуацій; аргументування рішень; взаємоопитування;
- методи за логікою руху змісту навчального матеріалу з курсу: дедуктивні; індуктивні; аналіз; синтез; узагальнення; систематизація; порівняння;
- методи стимулювання та мотивації навчання: дискусії; мозкова атака; «мікрофон» та ін. інтерактивні вправи; імітаційні вправи; аналіз педагогічних ситуацій; моделювання педагогічної діяльності в інклюзивному класі;
- методи дистанційного навчання: відеоконференції, відео-заняття, перевернутий клас, лекція-презентація; використання Google Workspace for Education – пакету хмарних додатків Google для дистанційного та змішаного навчання в коледжі.

Серед форм і методів подання навчального змісту застосовується:

1. Структурно-логічне навчання: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;
2. Контекстне навчання, яке ґрунтується на інтеграції різних видів діяльності: навчальної, наукової, практичної.
3. Імітаційне навчання, основою якого є імітаційно-дидактичне й ігрове моделювання необхідного педагогічного процесу в умовах навчання.
4. Проблемне навчання, яке здійснюється на основі ініціювання самостійного пошуку здобувачем/здобувачкою вищої освіти знань через проблематизацію навчального матеріалу.

Вибір методів і технологій викладання та навчання здійснюється залежно від мети заняття, його змісту, навчальних можливостей здобувачів/здобувачок вищої освіти, особливостей особистості викладача, матеріально-технічного забезпечення. Подані матеріали дозволяють здобувачеві/здобувачці вищої освіти самостійно планувати обсяги змістової складової навчальної діяльності, терміни, темп та прогнозувати результативність навчальної діяльності.

10. Методи та форми контролю

Навчальні досягнення здобувача/здобувачки вищої освіти оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип систематичної, поопераційної звітності, обов’язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень здобувачів/здобувачок вищої

освіти застосовуються такі методи: методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; методи письмового контролю: письмова відповідь, тестування, модульна контрольна робота (тестування, захист творчих і проєктних робіт, результатів мікродосліджень), розв'язання педагогічних ситуацій і задач, оформлення письмових завдань СР; методи самоконтролю: самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексія.

Форми контролю знань здобувачів вищої освіти:

- поточний. *Поточний контроль* знань здобувачів/здобувачок вищої освіти протягом одного семестру включає оцінку за роботу на навчальних заняттях (лекційних, практичних) та самостійну роботу;
- модульний. *Модульний контроль* знань здійснюється через проведення тестування, захист творчих і проєктних робіт, результатів мікродосліджень;
- підсумковий. *Підсумковий контроль* знань проводиться у формі заліку, максимальна оцінка за який складає 20 балів.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з освітнього компонента «Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі» здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F) та національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Критерії та засоби оцінювання запланованих програмних результатів навчання

Критеріями ефективності запланованих результатів навчання є глибина, обсяг та дієвість знань, їх системність та усвідомленість.

Рейтингова система оцінювання дозволяє врахувати рівень знань, поточну підготовку здобувачів/здобувачок до навчальних занять та визначити рівень засвоєння навчального матеріалу окремої теми. Підсумкова оцінка виставляється після складання заліку за рейтинговими показниками.

Критерії оцінювання знань запланованих програмних результатів навчання	
Оцінка «відмінно» (рівень досягнень А, бали 90-100).	Здобувач/здобувачка вищої освіти відповідно до програми виявив/виявила всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної і додаткової літератури, сформулював/сформулювала повні відповіді на всі поставлені запитання, виявив/ла креативність та уміння творчого застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань; має загальний високий рівень ерудиції та культури мовлення, здатний/на до самостійного поповнення надбаних знань і умінь у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності.
Оцінка «добре» (рівень досягнень В, бали 82-89).	Здобувач/здобувачка освіти міцно засвоїв/засвоїла програмний матеріал, вміє

логічно і послідовно його викласти, має повні та системні знання з освітнього компонента, точно формулює поняття, означення й правила, не допускає істотних помилок у відповідях на запитання, вільно оперує навчальним матеріалом дисципліни, знає наукову й довідкову літературу, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань.

Оцінка «добре» (рівень досягнень C, бали 75-81).

Здобувач/здобувачка освіти виявив системні й глибокі знання навчального матеріалу, володіє відомостями з основної літератури, виявив/виявила уміння застосування набутих теоретичних знань для вирішення практичних завдань, глибоко розуміє матеріал. Знання здобувача освіти з окремих тем мають неповний характер, немає достатньої самостійності в аргументації відповідей, у відповідях він/вона допускає недоліки, які може самостійно виправити.

Оцінка «задовільно» (рівень досягнень D, бали 64-74).

Здобувач/здобувачка освіти виявив/виявила знання основного навчального матеріалу в необхідному для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності обсязі, вияв поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, давав неповні відповіді на поставлені запитання із застосуванням певних штампів, виявив уміння репродуктивного вирішення практичних завдань, у процесі їхнього виконання допускав/допускала суттєві помилки, які міг/могла усунути лише за допомогою викладача.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень E, бали 60-63).

Здобувач/здобувачка освіти володів/оволоділа навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Оцінка «незадовільно» (рівень досягнень FX, бали 35-59).

Здобувач/здобувачка освіти не засвоїв/не засвоїла переважної частини програмного матеріалу освітнього компонента, має поверхове, фрагментарне уявлення про нього, допускав/допускала принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, на більшість запитань не давав/не давала відповіді, не здатний/не здатна використати наявні знання під час виконання простих практичних завдань, але спроможний/спроможна самостійно доопрацювати програмний матеріал, підготуватися до повторного його складання.

Оцінка «неприйнятно» (рівень досягнень F, бали 1-34).

Здобувач/здобувачка освіти не опанував/не опанувала навчальний матеріал освітнього компонента, не має знань із більшої його частини, не дає відповіді на більшість поставлених запитань, завдань, не спроможний/не спроможна самостійно опанувати зміст програми і потребує повторного вивчення дисципліни.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ВГПК в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Орієнтовна характеристика (пояснення)

90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання та відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
64-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-63		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (виконання не задовольняє, але з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

11. Рекомендовані джерела інформації

11.1. Базова література

1. Інклюзивне навчання : інформаційний посібник / упор. Н. З. Софій, Ю. М. Найда. Київ. 2019. 60 с.
2. Матвеева Н. Основи інклюзивної педагогіки зі вступом : Практикум : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 188 с.
3. Методика інклюзивного навчання за Концепцією «Нова українська школа» : навчальний посібник / укладач Стеблюк С. В. Ужгород, 2023. 113 с.
4. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво «Ранок». 2019. 304 с.
5. Основи педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник / укладач: Л. А. Луцинкевич. КЗВО «ВГПК», 2023. 121 с.
6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
7. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник / упор. Бондар К. М. Проект «Підтримка інклюз. освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
8. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Львів : «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

Допоміжна література

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с.

2. Асистент вчителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. Н. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

3. Дрожи́к Л, Щербак І. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Молодь і ринок*. 2021. № 1 (187). С. 91-95.

4. Запобігання та протидія проявам насильства : діяльність закладів освіти : навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В., Калашник О. А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.

5. Інноваційні технології в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Галенко. Харків : Друкарня Мадрид, 2018. 110 с.

1. Козіброда Л. Основні моделі організації інклюзивної освіти в умовах загальноосвітньої школи (початок ХХІ ст.). *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 8 (102). С. 15-25).

2. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник. Київ : Видавнича група «А.С.К.». 2012. 197 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта : від основ до практики : монографія. Київ :ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

4. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку : навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О. та ін. За наук. ред. О. В. Чеботарьової, О. І. Мякушко. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

5. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 104 с.

6. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.

7. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль, Астон, 2020. 192 с.

8. Маковецька А. С. Становлення та розвиток системи взаємодії сім'ї і школи у вихованні гіперактивних учнів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 53-61.

9. Молнар Т. І. Формування розвивального освітнього середовища в новій українській школі. *Педагогічні науки*. 2024. Випуск 105. С. 20-24.

10. Нова українська школа : діагностична та корекційно-розвивальна робота з молодшими школярами : навчально-методичний посібник / С. Л. Коробко, О. І. Коробко. Київ : Літера ЛТД, 2021. 60 с.

11. Нова українська школа : освітній простір учня початкової школи : навч.-методичний посібник / А. Д. Цимбалару. Київ : Вид. дім «Освіта», 2020. 160 с.
12. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zagalnoju redakcijoju N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
13. Нова українська школа : формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, К. С. Довгопола. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.
14. Нова українська школа : формування соціальної компетентності учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. / Л. Малініна. Київ : Грамота, 2021. 72 с.
15. Новітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в інклюзивному навчальному просторі закладів загальної середньої освіти : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції (22–23.10.2020, м. Дніпро) / ред. кол. : В. В. Сиченко, Р. С. Аронова, ін. Дніпро, 2020. 327 с.
16. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб / уклад. : О. В. Коган, ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.
17. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний poradnik. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 234 с.
18. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / за ред. О. С. Голентовської, Житомир : Полісся, 2020. 132 с.
19. Гончарова Г. Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 141 с.
20. Посохова К. Особливості тривожності дітей молодшого шкільного віку під час війни. Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти : збірник матер. Міжнар. науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 19-20 жовтня 2023 р. / за ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. 542 с.
21. Потапенко О. Б. Концептуальні положення створення безбар'єрного освітнього середовища. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 10 (28). С. 350-359.
22. Потапюк Л. М. Організація інклюзивної освіти у вітчизняному просторі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2021. № 1. С. 119-126.
23. Практика асистента педагога : міжнародний й український контекст : результати дослідження / О. Федоренко та ін. Київ : ФОП Парашин, 2020. 122 с.
24. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі : методичний посібник / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
25. Практичний посібник корекційно-розвиткових занять з соціально-побутового орієнтування для дитини з інтелектуальними порушеннями / А. О. Крапивницька. Залісся, 2021. 107 с.

26. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі : методичні рекомендації / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів : ЧОПО імені К. Д. Ушинського, 2023. 66 с.
27. Сходинки інклюзії : науково-практичний посібник / за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2019. 155 с.
28. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-метод. посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.
29. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними : практичні рекомендації / упор. Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с.

Інтернет-ресурси

1. Безпечне освітнє середовище : Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації. Методичні рекомендації : лист МОН України від 03.08.2023 р. № 1/11479-23 URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-bezpechne-osvitnye-seredovyshhe/>
2. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти : Державна служба якості освіти України. 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf#page=25
3. Декларація про права інвалідів (прийнята 30-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН, 9.12.1975 р.). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Загальна декларація прав людини (ухвалена сесією Ген. Асамблеї ООН 10 грудня 1948 р.). URL: <http://www.minjust.gov.ua>
5. Конвенція ООН про права дитини (Резолюція 44/25 Ген. Асамблеї ООН від 20.11.1989 р., ратифік. Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р.). URL: http://www.chl.kiev.ua/UKR/konv_u.htm
6. Матеріали для використання в роботі під час воєнних дій. URL: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>
7. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпор. Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>
8. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у НУШ : Указ президента України від 25.05.2020 № 195/2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
9. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-метод. посібник / уклад. : А. Василюк, Ю. Бондар, А. Хіля. Вінницький державний пед. університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2020. 168 с. URL:

<https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/6348/1/Vasilyuk%20A.V.%2C%20Bondar%20Y.V.%2C%20Hilya%20A.V..pdf>

10. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах : постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 585. URL: <http://poippo.pl.ua/pidrozdily?id=303>

11. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Каб. Мін. України від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

12. Про освіту : Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

13. Про повну загальну середню освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

14. Про роботу інклюзивно-ресурсних центрів та організацію освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами у період воєнного стану : лист Міністерства освіти і науки України №1/3710 від 28.03.2022 р. URL: https://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=83

15. Посібники, рекомендації для педагогів, які працюють з учнями з ООП. 2024. URL: <https://nds.cprpp.org.ua/news/1717491582/>

16. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова КМ України від 15 вересня 2021 р. № 957». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

17. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. № 609. URL: <http://centr.cv.ua/?p=660>

18. Смеречак Л. Інклюзивна компетентність вчителя початкових класів як запорука якості освітнього процесу. *Молодь і ринок*. 2024. № 2(222). С. 104-107. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/300095/293203>

19. Спільна робота вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. Відео. <https://www.youtube.com/watch?v=M4i9NMJMJj8>

20. Сутність процесів адаптації та модифікації для ефективності навчання учнів з особливими освітніми потребами. URL: <http://zakinppo.org.ua/kabineti/kabinet-doshkilnoi-pochatkovoi-ta-inkluzivnoi-osviti/inkluzivna-osvita/2039-sutnist-procesiv-adaptacii-ta-modifikacii-dlja-efektivnosti-navchannja-uchniv-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>

21. Ярмола Н. Індивідуальна освітня траєкторія дитини з порушеннями інтелектуального розвитку : практичні аспекти. *Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови*. 2021. № 14 (20) С. 1-5. URL: <https://www.spp.org.ua/index.php/journal/article/view/58/54>